

252

Besluit van 3 mei 1991, houdende voorschriften ter uitvoering van de Wet op de lijkbezorging (Besluit op de lijkbezorging)

Wij Beatrix, bij de gratie Gods, Koningin der Nederlanden, Prinses van Oranje-Nassau, enz. enz. enz.

Op de voordracht van Onze Ministers van Binnenlandse Zaken en van Justitie en van de Staatssecretaris van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur van 16 mei 1990, nr. BW89/319/U6, directoraat-generaal Openbaar Bestuur;

Gelet op de artikelen 9, 15, 32, 57, 66, 70, 78, 79 en 81, onderdeel 7°, van de Wet op de lijkbezorging (Stb. 1991, 133);

De Raad van State gehoord (advies van 24 juli 1990, nr. W04.90.0241);

Gezien het nader rapport van Onze Ministers van Binnenlandse Zaken en van Justitie en van de Staatssecretaris van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur van 25 april 1991, nr. BW89/319/U8, directoraat-generaal Openbaar Bestuur;

Hebben goedgevonden en verstaan:

PARAGRAAF 1. *Begripsbepalingen*

Artikel 1

In dit besluit wordt verstaan onder:

- a. de wet: de Wet op de lijkbezorging (Stb. 1991, 133);
- b. de Overeenkomst van Straatsburg: de overeenkomst inzake het vervoer van lijken van 26 oktober 1973 (Trb. 1975, 95);
- c. de Overeenkomst van Berlijn: de overeenkomst inzake het vervoer van lijken van 10 februari 1937 (Stb. 1940, 23).

PARAGRAAF 2. *De verklaring van overlijden*

Artikel 2

1. Het model van de verklaring van overlijden, bedoeld in artikel 9 van de wet, af te geven door de behandelende geneeskundige, luidt als in bijlage I van dit besluit is aangegeven.

2. Het model van de verklaring van overlijden, bedoeld in artikel 9 van de wet, af te geven door de gemeentelijke lijkschouwer, luidt als in bijlage II van dit besluit is aangegeven.

PARAGRAAF 3. *De wijze van begraven*

Artikel 3

1. Een lijk wordt begraven in een kist.
2. Begraving mag geschieden zonder kist, mits het lijk zich bevindt in een ander omhulsel. Dit omhulsel moet op het doel van begraving zijn afgestemd.

Artikel 4

1. Een kist of ander omhulsel mag niet zijn vervaardigd met toepassing van kunststoffen of metalen.
2. Het eerste lid is niet van toepassing ten aanzien van:
 - a. kunststoffen of metalen die worden gebruikt voor handvatten, ornamenten en verbindingselementen als spijkers, schroeven, nieten of klemmen;
 - b. door Onze Minister van Binnenlandse Zaken aangewezen kunststoffen of toepassingen van kunststoffen.

PARAGRAAF 4. *De inrichting van een graf en de afstand tussen de graven onderling*

Artikel 5

1. De afstand tussen de graven onderling bedraagt ten minste dertig centimeter.
2. Boven de kist of het omhulsel bevindt zich een laag grond van ten minste vijftenzestig centimeter.
3. Ten hoogste drie lijken mogen boven elkaar worden begraven, mits boven elke kist of ander omhulsel een laag grond van ten minste dertig centimeter dikte wordt aangebracht, die bij een volgende begraving niet mag worden geroerd. Ten aanzien van de bovenste kist of het bovenste omhulsel is het tweede lid van toepassing.
4. De graven bevinden zich ten minste dertig centimeter boven het niveau van de gemiddeld hoogste grondwaterstand.
5. Het derde en vierde lid zijn niet van toepassing op bestaande graven.
6. Dit artikel is niet van toepassing op grafkelders.

Artikel 6

De afstand van een graf tot de erfscheiding van de begraafplaats bedraagt ten minste één meter.

Artikel 7

De constructie van grafkelders is zodanig dat lucht tot de grafruimte kan toetreden en hieruit ook afgevoerd kan worden. De afvoer van lucht uit de grafruimte geschiedt op zodanige wijze dat daarvan geen hinder kan worden ondervonden.

PARAGRAAF 5. *De wijze van verbranden en de bestemming van de as*

Artikel 8

1. Een lijk wordt verbrand in een kist.
2. Verbranding mag geschieden zonder kist, mits het lijk zich bevindt

in een ander omhulsel. Dit omhulsel moet op het doel van verbranding zijn afgestemd.

3. Artikel 4 is van toepassing.

Artikel 9

De verbranding geschiedt op zodanige wijze, dat vermenging of verwisseling van de as met die van andere lijken niet mogelijk is en het identiteitssteentje, bedoeld in artikel 8 van de wet en in artikel 15, tweede lid, in de as blijft.

Artikel 10

1. Verstrooiing van as geschiedt:
 - a. op een permanent daartoe bestemd terrein, of
 - b. in open zee.
2. Het in het eerste lid in onderdeel a bedoelde terrein wordt door de houder van een crematorium, een begraafplaats of een bewaarplaats van asbussen aangewezen na verloop van burgemeester en wethouders der gemeente waarin dit terrein is gelegen, gehoord de betrokken regionale inspecteur van de volksgezondheid.
3. Verstrooiing op een terrein geschiedt door of namens de in het tweede lid bedoelde houder.
4. Verstrooiing in open zee geschiedt door of namens de houder van het crematorium waar het lijk is verbrand.

PARAGRAAF 6. Vervoer van lijken naar en uit Nederland

Artikel 11

1. Het vervoer van een lijk uit Nederland naar een staat die eveneens partij is in de Overeenkomst van Straatsburg geschiedt ongehinderd, mits bij het lijk aanwezig is het laissez-passer voor lijken, bedoeld in artikel 3 van die overeenkomst, afgegeven door de burgemeester van de gemeente waar betreffende de overledene of doodgeborene een akte in het register van overlijden is ingeschreven.
2. Het vervoer naar Nederland van een lijk, afkomstig uit een staat die eveneens partij is in de Overeenkomst van Straatsburg geschiedt ongehinderd, mits bij het lijk aanwezig is het laissez-passer voor lijken, bedoeld in artikel 3 van die overeenkomst, afgegeven door de bevoegde autoriteit van de staat van herkomst.
3. Het vervoer te land van een lijk, afkomstig uit Nederland, naar België of Luxemburg ter bezorging aldaar, of omgekeerd, geschiedt ongehinderd, indien de bevoegde autoriteit van de gemeente van overlijden ingevolge de wettelijke voorschriften een verloop tot begraving of verbranding heeft afgegeven en te zamen met het lijk niets wordt vervoerd dan grafkransen, bloemen en persoonlijke bezittingen van de overledene.
4. In de overige gevallen geschiedt het vervoer van een lijk uit Nederland naar het buitenland of omgekeerd ongehinderd, mits bij het lijk aanwezig is een verklaring, afgegeven door de bevoegde autoriteit van het land vanwaar het lijk wordt aangebracht, vermeldende de naam van de overledene en de plaats waarheen het lijk wordt vervoerd.
5. Bij binnenkomst van een lijk in Nederland dient het in het tweede en derde lid bedoelde laissez-passer, onderscheidenlijk het verloop tot begraving of verbranding, dan wel de in het vierde lid bedoelde verklaring, te worden overgelegd aan de douane.

Artikel 12

1. Indien een lijk wordt vervoerd uit Nederland naar of door een van de staten heen die eveneens partij zijn in de Overeenkomst van Straatsburg of uit of door een van die staten heen naar Nederland wordt vervoerd, geschiedt dit in een kist die voldoet aan de bij of krachtens de artikelen 6 en 7 van die overeenkomst gestelde eisen.

2. In het geval van vervoer van een lijk, afkomstig uit Nederland, naar België en Luxemburg ter bezorging aldaar, of omgekeerd, en in de overige gevallen, bedoeld in artikel 11, vierde lid, geschiedt het vervoer van een lijk naar of uit het buitenland in een waterdichte kist.

PARAGRAAF 7. *Lijken die Nederland worden binnengebracht*

Artikel 13

Indien een lijk Nederland is binnengebracht op een zodanig tijdstip dat begraving of verbranding binnen de door artikel 16 van de wet gestelde termijn van de vijfde dag na die van het overlijden niet mogelijk is, vindt de begraving of verbranding zo spoedig mogelijk daarna plaats.

Artikel 14

1. De ambtenaar van de burgerlijke stand van een gemeente waar een lijk dat afkomstig is uit een der staten die partij zijn in de Overeenkomst van Straatsburg, moet worden begraven of verbrand, verleent verlof tot begraving of verbranding van dat lijk, indien hem het document, bedoeld in artikel 3 van die overeenkomst, wordt overgelegd.

2. Hij verleent het verlof eveneens voor een lijk dat afkomstig is uit een der staten die partij zijn in de Overeenkomst van Berlijn, indien hem het document, bedoeld in artikel 1 van die overeenkomst, wordt overgelegd.

3. Hij verleent het verlof eveneens voor een lijk dat afkomstig is uit enige andere staat, indien hem een verklaring als bedoeld in artikel 11, vierde lid, wordt overgelegd.

4. Het overgelegde document of de overgelegde verklaring wordt door de ambtenaar van de burgerlijke stand bewaard.

5. In afwijking van artikel 11 van de wet kan begraving of verbranding van een uit België of Luxemburg afkomstig lijk plaatsvinden, indien aan de houder van een crematorium of een begraafplaats een door de bevoegde autoriteiten van de gemeente van overlijden ingevolge de wettelijke voorschriften afgegeven verlof tot begraving of verbranding wordt overgelegd.

Artikel 15

1. Artikel 8 van de wet is niet van toepassing ten aanzien van een lijk dat Nederland is binnengebracht ter begraving, verbranding of ontleding.

2. Vóór de begraving of verbranding wordt de kist of het andere omhulsel door de houder voorzien van een vuurvast identiteitssteentje waarop het kenmerk van de begraafplaats of het crematorium, alsmede een registratienummer zijn aangebracht.

Artikel 16

1. Artikel 4 is niet van toepassing op begraving of verbranding in een kist waarin overeenkomstig de bepalingen van de Overeenkomsten van Straatsburg en van Berlijn lijken Nederland zijn binnengebracht.

2. In het geval van begraving dient de ondoordringbaarheid van de kist te worden opgeheven.

Artikel 17

1. De burgemeester beslist uiterlijk op de derde dag na die van het binnenbrengen van het lijk op een verzoek om een verlof tot ontleding als bedoeld in artikel 68, eerste lid, van de wet, indien hem een der in artikel 14 genoemde documenten wordt overgelegd.

2. Het overgelegde document wordt door de burgemeester bewaard.

PARAGRAAF 8. De wijze waarop wordt gehandeld met lijken van personen of van doodgeborenen, aan boord van Nederlandse schepen op zee overleden onderscheidenlijk ter wereld gekomen

Artikel 18

1. Met de lijken van personen, aan boord van een Nederlands schip op zee overleden, wordt zo gehandeld dat in de wijze van lijkbezorging alsmede de plaats daarvan kan worden voorzien overeenkomstig de wens van de overledene. Indien zijn wens niet bekend is, geschiedt de lijkbezorging overeenkomstig de wens van de niet van tafel en bed gescheiden echtgenoot of andere levensgezel dan wel, bij ontstentenis of onbereikbaarheid van deze, de naaste onmiddellijk bereikbare meerderjarige bloed- of aanverwanten tot en met de derde graad.

2. Met de lijken van doodgeborenen, aan boord van een Nederlands schip op zee ter wereld gekomen, wordt zo gehandeld dat in de wijze van lijkbezorging alsmede de plaats daarvan kan worden voorzien overeenkomstig de wens van de moeder of beide ouders.

Artikel 19

Voor zover geen wilsuiting als bedoeld in artikel 18 bekend is en niet anders is bepaald in de artikelen 20 tot en met 25 van deze paragraaf, wordt er zorg voor gedragen dat het lijk wordt teruggevoerd naar het land waar de overledene dan wel de moeder van de doodgeborene thuisheert, opdat in de lijkbezorging kan worden voorzien.

Artikel 20

Afhankelijk van de te verwachten duur van de periode waarin het lijk aan boord zal worden bewaard, geschiedt de bewaring na de dag van overlijden of dood ter wereld komen:

a. voor een periode tot maximaal vijf dagen: afgezonderd van de opvarenden;

b. voor een periode tot maximaal acht dagen: in een omgeving waarvan de temperatuur niet hoger is dan vier graden Celsius, verpakt in een hermetisch gesloten omhulsel;

c. voor een periode langer dan acht dagen: in een omgeving waarvan de temperatuur niet hoger is dan vijftien graden Celsius onder nul, verpakt in een hermetisch gesloten omhulsel.

Artikel 21

Indien overeenkomstig artikel 18 de wens te kennen is gegeven dat het lijk overboord wordt gezet, geschiedt dit niet eerder dan 36 uur na het overlijden of dood ter wereld komen.

Artikel 22

Wanneer de gezondheidstoestand aan boord dit vordert, dan wel uitvoering van het bepaalde in een of meer van de artikelen 18 tot en met 21 van deze paragraaf in redelijkheid niet gevegd kan worden, kan de gezagvoerder, in afwijking van de artikelen 18 en 19, na overleg met een geneeskundige of, bij gebreke van deze, na overleg met leden van de bemanning het lijk binnen 36 uur na het overlijden overboord doen zetten.

Artikel 23

Indien het lijk overboord wordt gezet, wordt het in een stevig omhulsel verpakt en verzwaard met zodanig gewicht dat het zinken en onder water blijven van het lijk zijn gewaarborgd.

Artikel 24

Wanneer tekenen of aanduidingen van een niet-natuurlijke dood aanwezig zijn of wanneer in verband met andere omstandigheden een niet-natuurlijke dood niet uitgesloten geacht kan worden, wordt het lijk niet verplaatst dan nadat door de gezagvoerder een onderzoek is ingesteld.

Artikel 25

Van het overlijden of dood geboren worden, van de wijze van bewaren van het lijk en van de duur daarvan, van de positie van het schip op het moment van het overboord zetten van het lijk, van het overboord zetten van het lijk, van de redenen daartoe en van het in voorkomende gevallen daaraan voorafgaande overleg, alsmede van de bevindingen van het in het artikel 24 bedoelde onderzoek, wordt melding gemaakt in het scheepsdagboek.

PARAGRAAF 9. *De wijze waarop wordt gehandeld met lijken van personen, overleden op installaties ter zee*

Artikel 26

In deze paragraaf wordt verstaan onder installatie ter zee: een installatie opgericht binnen of buiten de territoriale wateren op de bodem van het deel van de Noordzee waarvan de grenzen samenvallen met die van het aan Nederland toekomende deel van het continentale plat, ongeacht of de bodem gemeentelijk is ingedeeld.

Artikel 27

Bij vermoeden van overlijden van een op een installatie verblijvende persoon stelt degene die op die installatie is belast met het verlenen van medische zorg, of bij diens ontstentenis degene die met de leiding der werkzaamheden is belast, zich zo spoedig mogelijk met een arts in Nederland in verbinding, teneinde vast te kunnen stellen of betrokkene is overleden.

Artikel 28

Onverminderd artikel 185 van het Mijnreglement continentaal plat (Stb. 1967, 158), onderscheidenlijk artikel 278 van het Mijnreglement 1964 (Stb. 538), stelt degene die is belast met de leiding der werkzaam-

heden op de installatie de officier van justitie te Amsterdam onverwijld in kennis van het overlijden van een persoon op de installatie, onder vermelding van de naam van de in artikel 27 bedoelde arts.

Artikel 29

Wanneer tekenen of aanduidingen van een niet-natuurlijke dood aanwezig zijn of wanneer in verband met andere omstandigheden een niet-natuurlijke dood niet uitgesloten geacht kan worden, wordt het lijk niet verplaatst dan met toestemming van de officier van justitie te Amsterdam.

Artikel 30

1. Behoudens in geval de officier van justitie te Amsterdam andere aanwijzingen met het oog op de opsporing van strafbare feiten geeft, draagt degene die is belast met de leiding der werkzaamheden op de installatie er zorg voor dat het lijk onverwijld wordt vervoerd naar het vaste land in Nederland.

2. Indien weersomstandigheden of andere bijzondere omstandigheden onverwijld vervoer beletten, dient het lijk op de installatie te worden behandeld voor bewaring en in een luchtdicht omhulsel op een zo koel mogelijke plaats te worden bewaard, tot het moment waarop de omstandigheden vervoer alsnog toelaten.

Artikel 31

1. Invoer van het lijk in Nederland geschiedt ongehinderd, mits aan de douane een verklaring wordt overgelegd, afgegeven door de officier van justitie te Amsterdam, vermeldende de naam van de overledene, diens nationaliteit en de plaats waarheen het lijk uiteindelijk wordt vervoerd.

2. Tenzij de officier van justitie te Amsterdam invoer in Nederland gelast met het oog op de opsporing van strafbare feiten is doorvoer vanaf de plaats waar het lijk is binnengebracht naar het buitenland toegestaan.

PARAGRAAF 10. De wijze waarop wordt gehandeld met lijken van leden van de Nederlandse krijgsmacht in landen buiten Nederland

Artikel 32

1. Voor het geval in landen buiten Nederland door of vanwege Nederlandse militaire autoriteiten, ter uitvoering van een internationale overeenkomst, handelingen kunnen worden verricht inzake onderwerpen de wet betreffende, draagt de door Onze Minister van Defensie, in overeenstemming met Onze Minister van Justitie, aangewezen militaire autoriteit er zorg voor dat in die landen ten aanzien van lijken van leden van de Nederlandse krijgsmacht of civiele dienst en van hun gezinsleden zoveel mogelijk wordt gehandeld in overeenstemming met de bepalingen van de wet.

2. De in het eerste lid bedoelde militaire autoriteit oefent de bevoegdheden die ingevolge de wet toekomen aan de officier van justitie, uit in overeenstemming met de officier van justitie te Arnhem.

PARAGRAAF 11. *Straf- en slotbepalingen*

Artikel 33

Overtreding van artikel 3, 4, 8 of 10 van dit besluit is een strafbaar feit in de zin van artikel 81, onderdeel 7°, van de wet.

Artikel 34

Het koninklijk besluit van 18 oktober 1869 (Stb. 162) en het Crematiebesluit (Stb. 1968, 499) worden ingetrokken.

Artikel 35

Dit besluit treedt in werking op een bij koninklijk besluit te bepalen tijdstip.

Artikel 36

Dit besluit kan worden aangehaald als Besluit op de lijkbezorging.

Lasten en bevelen dat dit besluit met daarbij behorende nota van toelichting in het Staatsblad zal worden geplaatst en dat daarvan afschrift zal worden gezonden aan de Raad van State.

's-Gravenhage, 3 mei 1991

Beatrix

De Minister van Binnenlandse Zaken,
C. I. Dales

De Minister van Justitie,
E. M. H. Hirsch Ballin

De Staatssecretaris van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur,
H. J. Simons

Uitgegeven de *vierde* juni 1991

De Minister van Justitie,
E. M. H. Hirsch Ballin

Het advies van de Raad van State is openbaar gemaakt door terinzagelegging bij het Ministerie van Binnenlandse Zaken. Tevens zal het advies met de daarbij ter inzage gelegde stukken worden opgenomen in het bijvoegsel bij de Nederlandse Staatscourant van 9 juli 1991, nr. 130.

NOTA VAN TOELICHTING

Algemeen

Na een lange voorgeschiedenis heeft de nieuwe Wet op de lijkbezorging op 4 april 1991 het Staatsblad bereikt. Voor de lange duur van de parlementaire behandeling – het oorspronkelijke wetsvoorstel is op 15 april 1971 ingediend – zijn verschillende oorzaken aan te geven. Zo kan gewezen worden op de veranderende inzichten op het delicate terrein, bestreken door het wetsvoorstel, alsmede op de uiteenlopende gedachten over dit onderwerp in de maatschappij, die hun weerslag vonden in de beide kamers der Staten-Generaal en tot een stukkenwisseling van omvangrijke aard aanleiding gaven.

In een later stadium trad nog vertraging van de behandeling van het wetsvoorstel op als gevolg van de zogenaamde dereguleringsoperatie. Het onderzoek van het wetsontwerp door de Commissie vermindering en vereenvoudiging van overheidsregelingen leidde tot een besluit van de ministerraad, strekkende tot de indiening van een novelle, waarbij een aanzienlijk aantal vereenvoudigingen in het ontwerp werd aangebracht. Tevens is het bij die gelegenheid aangepast aan de richtlijnen voor de keuze tussen Kroon- en Arob-beroep.

Meer recent is door de regering een tweede wijzigingswet ingediend, waarin een in het wetsvoorstel opgenomen verlenging van de termijn van grafrust ongedaan werd gemaakt, zodat de bestaande termijn waarbinnen graven niet mogen worden geroerd, 10 jaar, gehandhaafd is.

Het oorspronkelijke wetsontwerp en de beide novellen samen hebben tenslotte de nieuwe Wet op de lijkbezorging opgeleverd, die, naar ondergetekenden hopen, voor geruime tijd het wettelijk kader zal vormen voor de lijkbezorging; herinnerd zij aan haar voorgangster die, zij het met tussentijdse aanpassingen, meer dan een eeuw heeft gefunctioneerd. Dit laat echter onverlet dat de regering bereid is aanpassingen in de regelgeving te bevorderen, als daaraan in de toekomst behoefte zou blijken te bestaan.

Deregulering

Het voorliggend besluit op de lijkbezorging treedt tegelijk met de nieuwe wet in werking. Het besluit bevat nadere uitwerking, verfijning en detaillering van de wet op een aantal punten, waar dat door de wetgever noodzakelijk werd geacht.

Een aantal van deze onderwerpen was voorheen geregeld in het besluit van 18 oktober 1869, Stb. 162, en in het Crematiebesluit (Stb. 1968, 499), die in artikel 34 van dit besluit worden ingetrokken.

Alle nader te regelen onderwerpen zijn in het besluit ondergebracht. Wet en besluit vormen derhalve samen een complete en sluitende regeling van de materie van de lijkbezorging. In het artikelsgewijze deel van deze nota van toelichting wordt per artikel of per reeks van artikelen, waar dat nodig is, verduidelijking gegeven van de bepalingen van het besluit.

Evenals voor de wet is terughoudendheid ter zake van regelgeving een belangrijk uitgangspunt geweest voor de afweging al dan niet nadere voorschriften in het besluit op te nemen. Voor de uitvoering en financiering van deze regeling worden geen nieuwe organen in het leven geroepen. Nadere regulering is alleen mogelijk ten aanzien van het gebruik van kunststoffen voor kisten of andere omhulsels van lijken; de Minister van Binnenlandse Zaken kan een aantal kunststoffen aanwijzen die van het algemeen geldend verbod zijn uitgezonderd. Bij de handhaving van de regeling worden geen bijzondere problemen verwacht, temeer daar zij grotendeels aansluit op vroegere regelgeving

en bestaand gebruik. In de werkdruk van het bestuurlijk en justitieel apparaat worden dan ook geen wijzigingen verwacht.

Overtreding van een aantal bepalingen van dit besluit is strafbaar gesteld. Het besluit kent geen eigen bezwaar- of beroepsregelingen.

De regeling heeft geen directe gevolgen voor de sociaal-economische ontwikkeling of voor de financiële rechten en verplichtingen van burgers en bedrijfsleven tegenover de overheid. Doordat het gebruik van goedkopere kunststoffen bij het vervaardigen van kisten en andere lijkomhulsels wordt tegengegaan, zullen enkele fabrikanten hun productieproces van lijkomhulsels moeten wijzigen en kunnen burgers voor iets hogere kosten komen te staan.

Een aantal nieuwe eisen ten aanzien van de inrichting van een graf kunnen in voorkomende gevallen eigenaren van begraafplaatsen voor kosten stellen, doordat een begraafplaats moet worden opgehoogd of bemalen, of doordat grafkelders moeten worden geplaatst. Deze investeringen kunnen echter waarschijnlijk deels worden terug verdiend. Een goede inrichting van een graf bevordert een goede vertering van een lijk, zodat een graf na afloop van de minimumtermijn ook daadwerkelijk kan worden geruimd. In het verleden konden sommige graven eerst na enkele tientallen jaren verantwoord worden geruimd.

Artikelsgewijs

Artikel 2

Dit artikel geeft uitvoering aan artikel 9 van de wet, waarbij regeling is voorgeschreven van de vorm en de inrichting van de modellen van de verklaring van overlijden, af te geven door de behandelende geneeskundige en door de gemeentelijke lijkschouwer. De modellen, vervat in de bijlagen I en II van dit besluit, zijn zo strak mogelijk gehouden.

Artikelen 3 en 4

Deze artikelen, gebaseerd op artikel 32 van de wet, geven regels omtrent de wijze van begraven. In tegenstelling tot vroeger, onder de oude Wet op de lijkbezorging, is thans begraving anders dan in een kist toegelaten. Hiermee is tegemoet gekomen aan de wens van diegenen, die de voorkeur geven aan begraving in een ander omhulsel dan een kist.

Begraving in een kist wordt echter als de gewone gang van zaken beschouwd, indien geen andere wens door de overledene of diens nabestaanden te kennen is gegeven. Vermeden moet worden dat men uit louter financiële overwegingen de voorkeur zou geven aan begraven zonder kist. Daarnaast heeft artikel 3 niet tot doel de weg vrij te maken voor begraving in alle mogelijke vreemdsoortige omhulsels, ook al zijn deze van een natuurlijk materiaal vervaardigd. De omhulsels en materialen moeten redelijkerwijs op het doel afgestemd zijn.

Artikel 4 bevat het verbod om kunststoffen en metalen in kisten en andere lijkomhulsels te verwerken. Het gebruik van deze stoffen kan de goede vertering van een lijk belemmeren. Voor sommige materialen of toepassingen kan een uitzondering worden gemaakt, wanneer niet gevreesd hoeft te worden dat bij de ruiming van graven na afloop van de wettelijke termijn de stoffelijke overschotten niet verteerd zijn.

De kisten mogen wel zijn voorzien van handvatten en ornamenten van een kunststof of metaal. Het verdient aanbeveling deze handvatten en ornamenten zodanig aan de kist te bevestigen dat zij – met name in geval van verbranding – van buitenaf verwijderd kunnen worden. In geval van begraving kunnen handvatten en ornamenten samen met schroeven, nieten, klemmen of andere verbindingsstukken bij het ruimen van een graf verwijderd worden.

De minister van Binnenlandse Zaken mag nader regelen welke kunststoffen of toepassingen van kunststoffen, in afwijking van het algemeen geldende verbod, voor de vervaardiging van kisten of andere lijkomhulsels mogen worden toegepast. Een belangrijk voordeel van dergelijke regelgeving is dat zij snel op nieuwe inzichten, materialen en technieken kan inspelen.

Het spreekt vanzelf dat de minister zich, voordat hij kunststoffen aanwijst die gebruikt mogen worden, verstaat met zijn ambtgenoot van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer.

Paragraaf 4 (algemeen)

Ook deze paragraaf is gebaseerd op artikel 32 van de wet. Zij bevat merendeels regels die vroeger in de Wet op de lijkbezorging zelf voorkwamen. De artikelen beperken zich tot de inrichting van de graven en de afstand tussen de graven onderling. Voor de begraafplaatsen kunnen regels worden gesteld op grond van de Wet bodembescherming (Stb. 1986, 374).

Artikel 5

In artikel 5 is een aantal bepalingen opgenomen die moeten garanderen dat er voldoende zuurstof tot de graven kan doordringen en gasuitwisseling plaatsvindt, zodat de lijkvertering niet wordt belemmerd. In verband met de conserverende werking van water mag geen grondwater tot een graf kunnen doordringen. Uit onderzoek is gebleken dat – afhankelijk van omstandigheden – de hoogste grondwaterstand globaal tien tot dertig centimeter boven de gemiddeld hoogste grondwaterstand (GHG) ligt. De GHG is voor bijna geheel Nederland vastgelegd in grondwatertrappenkaarten. Uitgangspunt voor deze regelgeving is dat de constructie van graven lijkvertering binnen 10 jaar mogelijk maakt.

Onder grafkelders worden niet alleen ondergrondse keldergraven, maar ook tombes en mausoleums verstaan.

Artikel 8

Dit artikel is gebaseerd op artikel 57 van de wet. De verplichting een lijk in een kist te verbranden was vroeger in de Wet op de lijkbezorging opgenomen.

Evenals bij begraving wordt verbranding in een kist als de gewone gang van zaken beschouwd, tenzij door de overledene of diens nabestaanden een andere wens te kennen is gegeven.

Artikel 10

Artikel 10, geënt op artikel 66 van de wet, regelt wat in de artikelen 10, 11 en 12 van het thans ingetrokken Crematiebesluit (Besluit van 9 oktober 1968, Stb. 499) was geregeld. Voor het overige hebben de daarvoor in aanmerking komende bepalingen van dat besluit regeling gevonden in de nieuwe Wet op de lijkbezorging.

De verstrooiing van as mag uitsluitend op een permanent daartoe bestemd terrein of in open zee geschieden. Vanuit milieuhygiënisch oogpunt is gewenst dat bekend is waar en hoeveel as op een bepaalde plaats verstrooid wordt.

Het woord «permanent» geeft aan dat een terrein niet voor korte tijd voor een of meer incidentele verstrooiingen als strooiveld mag worden aangewezen. Niet uitgesloten is dat het desbetreffende terrein tevens een andere bestemming heeft: denkbaar is bijvoorbeeld dat een (deel van een) begraafplaats als strooiveld wordt aangewezen.

Voor wat betreft het woord «bestemd» zij hier vermeld, dat hiermee niet geduid wordt op de vermelding in een bestemmingsplan. Voldoende is dat de houder een terrein aanwijst, dat voor verstrooiing van as gebruikt wordt. Verstrooiing van as in beken, rivieren, havens of andere wateren dan de zee is niet toegestaan. De vermelding «in open zee» strekt er voorts toe te bereiken dat de verstrooiing van as niet vlak onder de kust plaatsvindt.

Onder «de betrokken regionale inspecteur van de volksgezondheid» wordt de betrokken regionale inspecteur van de volksgezondheid voor de hygiëne van het milieu verstaan. De bestemming en bewaring van as als bedoeld in paragraaf 3 van hoofdstuk IV van de Wet op de lijkbezorging geschiedt onder de verantwoordelijkheid van de houder van het crematorium waar een lijk is verbrand.

Echter voor de verstrooiing van as op een strooiveld is verantwoordelijk de houder van een crematorium, een begraafplaats of een bewaarplaats van asbussen die dit terrein als strooiveld heeft aangewezen. Verstrooiing in open zee geschiedt onder de zorg van de houder van het crematorium waar het lijk is verbrand.

Het verstrooien van as in geval van ruiming van asbussen, als bedoeld in het derde lid van artikel 65 van de Wet op de lijkbezorging, is ook aan de bepalingen van dit artikel onderworpen.

Het is niet nodig geacht nadere regelen te stellen omtrent de bewaring van as.

Artikelen 11 en 12

Deze artikelen geven uitvoering aan artikel 78 van de wet. Zij regelen wat onder de oude Wet op de lijkbezorging was opgenomen in enkele artikelen van het Besluit van 18 oktober 1869, Stb. 162.

Het vervoer van een lijk naar of vanuit een staat die evenals Nederland partij is in de Overeenkomst van Straatsburg geschiedt ongehinderd, indien het lijk van een laissez-passer vergezeld is. Voor België en Luxemburg, die eveneens partij zijn in deze Overeenkomst, is bij wijze van uitzondering geen laissez-passer vereist, maar een verlof tot begraving of verbranding. Ook zijn eenvoudiger eisen gesteld aan de kist waarin het lijk wordt vervoerd. Aan het vervoer naar of vanuit staten die geen partij zijn in de Overeenkomst van Straatsburg zijn eveneens eenvoudige eisen gesteld.

De wettelijke bepalingen inzake de douane en de accijnzen blijven onverkort van toepassing.

Paragraaf 7 (algemeen)

De bepalingen, opgenomen in deze paragraaf, berusten op artikel 15 van de wet, dat de mogelijkheid biedt afwijkende regels te stellen ten aanzien van lijken die Nederland worden binnengebracht. In dit bijzondere geval is de regeling eenvoudiger gehouden dan die welke de wet oplegt. Zo is in artikel 13 van het besluit niet de eis gesteld dat begraving of verbranding uiterlijk op de vijfde dag na die van het overlijden plaatsvindt, omdat deze termijn vaak niet haalbaar is.

Artikel 14

In de gevallen, bedoeld in dit artikel, is aansluiting gezocht bij de Overeenkomsten van Straatsburg, respectievelijk Berlijn, tenzij het lijk afkomstig is uit België of Luxemburg, in welke situatie een met de Nederlandse procedure vergelijkbare gang van zaken geldt. Hierbij wordt opgemerkt dat het Koninkrijk (voor Nederland en Aruba) wel de Overeenkomst van Straatsburg, maar – in verband met de tijdsomstandigheden –

niet die van Berlijn heeft bekrachtigd. Niettemin is ook die laatste overeenkomst genoemd, daar deze, naar de mening van ondergetekenden, voldoende waarborgen bevat.

Artikel 17

Artikel 17 wijkt in zoverre af van artikel 68, eerste lid, van de wet, dat in geval een lijk Nederland is binnengebracht geen verklaring van overlijden, doch een document als in artikel 14 van dit besluit genoemd wordt overgelegd.

Paragraaf 8 (algemeen)

De artikelen van deze paragraaf geven uitvoering aan artikel 70 van de wet.

Blijkens de daarbij behorende memorie van toelichting (Kamerstukken II, 1970-1971, 11 256, nr. 3) behoeven voor wat betreft de wijze waarop gehandeld dient te worden met lijken van overledenen of doodgeborenen aan boord van Nederlandse schepen op zee in ieder geval het overboord zetten en de conservering van het lijk nadere regeling, zoals ook in artikel 3 van het eerdergenoemde besluit van 1869 was voorzien. Ook is blijkens de memorie van toelichting hoofdstuk II van de wet in zijn algemeenheid niet van toepassing op de bijzondere wijzen van lijkbezorging. Ten aanzien van de in dit hoofdstuk opgenomen bepalingen aangaande het opmaken van een akte van overlijden, moge voor wat betreft akten van overlijden van personen aan boord van Nederlandse schepen op zee verwezen worden naar artikel 54 van het Besluit van 21 juli 1969, Stb. 326 (Besluit Burgerlijke Stand). In dit besluit, dat onder andere uitvoering geeft aan artikel 25c van Boek I van het Burgerlijk Wetboek, wordt de gezagvoerder verplicht in dit soort gevallen een voorlopige akte van overlijden op te maken. Ging het besluit van 1869 er nog van uit dat lijken van aan boord van Nederlandse schepen op zee overledenen of doodgeborenen in beginsel overboord zullen worden gezet, in de nieuwe regeling is nauw aangesloten bij de bestaande praktijk, namelijk dat, behoudens enkele uitzonderingen, het lijk zal worden teruggevoerd naar land. Hierbij is aangesloten bij de terminologie zoals gebezigd in artikel 443 van het Wetboek van Koophandel.

Artikel 18

In het eerste lid is geregeld dat bij het bepalen van de wijze van lijkbezorging rekening wordt gehouden met de wens van de overledene, zo die wens bekend is, dan wel met de wens van de nabestaanden. Een dergelijke uitgebreide formulering bleek noodzakelijk, in de eerste plaats omdat, zoals hierboven reeds vermeld, hoofdstuk II van de wet in zijn algemeenheid niet van toepassing is op de bijzondere vormen van lijkbezorging. Bovendien zullen in het merendeel van de gevallen van een overlijden op zee de nabestaanden van de overledene niet aanwezig zijn.

Nochtans is het gewenst dat met verlangens van deze nabestaanden rekening wordt gehouden, voor zover de wil van de overledene niet bekend is.

Het tweede lid schrijft voor hoe te handelen in het geval van lijkbezorging van een doodgeborene aan boord van een schip. In dit geval zal in het algemeen de wens van de moeder bepalend kunnen zijn, vanwege het feit dat zij bij de geboorte aanwezig is.

Artikel 19

Met opzet is vaag aangegeven naar welk land het lijk dient te worden teruggevoerd, wanneer geen wens van de overledene bekend is, om onder de gegeven omstandigheden telkens de beste keus te kunnen maken.

Artikel 20

Wanneer iemand aan boord van een Nederlands schip op zee is overleden dan wel dood ter wereld is gekomen, zal het lijk gedurende een bepaalde tijd moeten worden bewaard, zelfs indien het lijk conform de wens van de overledene, de nabestaanden dan wel de moeder aan de zee zal worden toevertrouwd. De redelijkerwijs te verwachten duur van deze periode is bepalend voor de wijze van bewaring. Het ontbindingsproces moet zoveel mogelijk worden tegengegaan binnen de grenzen die daaraan gesteld worden door de aan boord aanwezige middelen. Ook kan gebruik gemaakt worden van klimatologische omstandigheden, zoals een langdurig lage buitentemperatuur. Indien niet aan de voorwaarden van bewaring kan worden voldaan, zal het lijk overboord gezet moeten worden.

Artikel 22

Het overboord zetten van het lijk zal in de regel niet mogen geschieden voordat de algemene minimumtermijn van 36 uur, gesteld in artikel 16 van de wet, is verlopen. Nochtans zijn er situaties denkbaar, bijvoorbeeld een lijk aan boord van een klein schip met beperkte koel- of vriesmogelijkheden in een omgeving met een zeer hoge buitentemperatuur, waarbij om gezondheidsredenen van deze bepaling moet kunnen worden afgeweken. Voor wat betreft het overleg met de leden van de bemanning wordt ten aanzien van koopvaardij schepen gedoeld op de bij artikel 395 van het Wetboek van Koophandel ingestelde scheepsraad.

Ten aanzien van schepen van de Koninklijke Marine kan nog worden opgemerkt dat operationele omstandigheden kunnen vorderen dat in redelijkheid niet gevergd kan worden dat uitvoering wordt gegeven aan het bepaalde in dit besluit. Ook in die omstandigheden moet overboord zetten van het lijk mogelijk zijn.

Artikel 23

Bij het nemen van een beslissing over het overboord zetten van het lijk zullen met name omstandigheden als diepte van het water, het zich bevinden in een drukke vaarroute, afstand tot de kust en stroming ter plekke in aanmerking moeten worden genomen.

Artikel 24

Wanneer het mogelijke misdrijven aan boord van Nederlandse schepen op zee betreft, is de gezagvoerder op grond van artikel 539c Wetboek van Strafvordering de bevoegde opsporingsambtenaar. Deze dient derhalve een onderzoek in te stellen en een proces-verbaal op te maken, alsmede, indien daar aanleiding toe is, er zorg voor te dragen dat het lijk op zodanige wijze wordt bewaard dat lijkschouwing zal kunnen plaatsvinden.

Paragraaf 9 (algemeen)

Artikel 79 van de wet bepaalt onder meer dat bij algemene maatregel van bestuur regels betreffende de in de wet geregelde onderwerpen gesteld worden voor de territoriale zee en voor het aan Nederland grenzende deel van het continentaal plat, waarop het Koninkrijk soevereine rechten heeft. Paragraaf 9 van het onderhavige ontwerp stelt dergelijke regels ten aanzien van personen, overleden op installaties ter zee. Wanneer de installatie is opgericht op een gemeentelijk ingedeelde bodem, hebben de bepalingen van deze paragraaf voorrang boven de bepalingen van de Wet op de lijkbezorging.

Artikel 26

Onder installaties ter zee worden niet alleen mijnbouwinstallaties, maar ook lichtplatforms ter zee of meetposten en dergelijke verstaan.

Artikel 27

Indien het vermoeden bestaat dat een persoon op een installatie is overleden, zal eerst moeten worden vastgesteld of daadwerkelijk van overlijden sprake is. Het vaststellen van overlijden zal geschieden door iemand op de installatie – veelal zijn op mijnbouwinstallaties personen met een medische of paramedische opleiding aanwezig – die daartoe contact op dient te nemen met een arts in Nederland. Indien niet met zekerheid kan worden vastgesteld dat betrokkene is overleden, zal de zieke of gewonde op adequate wijze moeten worden verzorgd en indien verantwoord, vervoerd. Staat het overlijden evenwel vast, dan zal gehandeld dienen te worden overeenkomstig artikel 28 en volgende.

Artikelen 28 en 29

Naast de reeds in artikel 185 van het Mijnreglement continentaal plat, onderscheidenlijk in artikel 278 van het Mijnreglement 1964, opgelegde verplichting om aan de Inspecteur-Generaal der Mijnen kennis te geven van een geval van overlijden of een ongeval op de mijnbouwinstallaties zal tevens de officier van justitie te Amsterdam in kennis moeten worden gesteld van het overlijden van een persoon op een installatie ter zee.

Deze officier is ingevolge artikel 2, eerste lid, junctis de artikelen 9 en 148 van het Wetboek van Strafvordering bevoegd tot opsporing en vervolging van strafbare feiten, op zee begaan. Zoals thans reeds praktijk is, zal de officier van justitie vervolgens beoordelen, zo nodig na contact te hebben gehad met de in artikel 27 bedoelde arts, of er sprake is van omstandigheden die een onderzoek ter plaatse nodig maken. Zo nodig zal hij aanwijzingen die verband houden met de opsporing van strafbare feiten kunnen geven. Het lijk mag pas worden verplaatst en aan land worden gebracht nadat de officier daarvoor toestemming heeft verleend.

Artikel 30 en 31

Heeft de officier van justitie eenmaal toestemming verleend, dan zal het lijk zo snel als de omstandigheden toelaten vervoerd moeten worden.

Om de mogelijkheid te behouden nader onderzoek naar de doodsoorzaak in te stellen is het noodzakelijk dat het lijk niet onmiddellijk naar een ander land dan Nederland wordt vervoerd.

Bepaald is dat het lijk naar het vaste land in Nederland moet worden gebracht. De overledene mag naar een Nederlandse haven of luchthaven worden gebracht en in transit worden gesteld en van daar worden doorgevoerd naar een ander land dan Nederland, tenzij de officier van

justitie van oordeel is dat invoer naar Nederlands grondgebied noodzakelijk is met het oog op de opsporing en vervolging van strafbare feiten.

Zodra het lijk in Nederland is ingevoerd zijn ten aanzien daarvan de algemene voorschriften van de wet en van het onderhavige besluit van toepassing.

Artikel 32

De opnemings van deze bepaling, ter uitvoering van artikel 79, eerste volzin, tweede zinsnede, van de Wet op de lijkbezorging, moet mede worden gezien in relatie met artikel 16, eerste lid, van de Aanvullende Overeenkomst bij het NAVO-Statusverdrag (Trb. 1961, 119) en artikel 16 van de Overeenkomst tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Franse Republiek inzake het verblijf van Nederlandse strijdkrachten in Frankrijk (Trb. 1988, 133).

Partij bij de Aanvullende Overeenkomst zijn de Bondsrepubliek Duitsland, de Verenigde Staten, het Verenigd Koninkrijk, Canada, België, Frankrijk en Nederland. Op grond van artikel 16, eerste lid, van de Aanvullende Overeenkomst zijn Nederlandse militaire autoriteiten, in overeenstemming met de in Nederland geldende voorschriften terzake, bevoegd te beschikken over de stoffelijke resten van in de Bondsrepubliek Duitsland overleden Nederlandse militairen, leden van de civiele dienst of van gezinsleden. Tevens zijn die Nederlandse militaire autoriteiten bevoegd lijkschouwingen (om medische of strafrechtelijke redenen) te verrichten op lijken van personen uit bovengenoemde groepen. Op basis van datzelfde artikel worden verzoeken van Duitse autoriteiten, om lijkschouwingen te verrichten op lijken van personen uit bovengenoemde groepen, ingewilligd in die gevallen waarin lijkschouwing krachtens de Nederlandse wetgeving is toegestaan.

In artikel 16 van de Overeenkomst tussen Nederland en Frankrijk wordt voorrang gegeven aan de Franse wetgeving op het terrein van de lijkbezorging. Franse gerechtelijke autoriteiten kunnen lijkschouwing gelasten op in Frankrijk overleden Nederlandse militairen, die in het kader van de overeenkomst in Frankrijk verbleven. Indien een dergelijk geval zich voordoet, wordt de lijkschouwing verricht door een Franse arts en een Nederlandse militaire arts. Nederlandse autoriteiten mogen over het stoffelijk overschot beschikken zodra toestemming is verleend door de Franse militaire instantie.

Artikel 32, eerste lid, van het besluit zorgt ervoor dat indien Nederlandse militaire autoriteiten, op grond van een internationale overeenkomst in een land buiten Nederland handelingen mogen (laten) verrichten, welke in Nederland zijn geregeld in de Wet op de lijkbezorging, die handelingen zoveel mogelijk overeenkomstig die wet plaatsvinden. Daar per overeenkomst de bevoegdheid van de Nederlandse militaire autoriteit ruimer of enger kan zijn geformuleerd (zoals reeds het geval is met bovengenoemde twee overeenkomsten), is in artikel 32 de zinsnede «zoveel mogelijk» opgenomen. Daarmee heeft de Nederlandse militaire autoriteit voldoende ruimte om bij zijn handelen zowel rekening te houden met de formulering van zijn bevoegdheid in de internationale overeenkomst als met de bepalingen uit de Wet op de lijkbezorging.

In artikel 32, tweede lid, is bepaald dat de militaire autoriteit, indien hij bevoegdheden uitoefent welke op grond van de Wet op de lijkbezorging toekomen aan de officier van justitie, slechts mag handelen in overeenstemming met de officier van justitie te Arnhem. De achtergrond om overeenstemming te eisen vormt het feit dat een aantal van de bevoegdheden van de officier van justitie in de Wet op de lijkbezorging zijn gegeven om vooral veilig te stellen dat in geval van een mogelijk niet-natuurlijke dood geen gegevens verloren kunnen gaan, welke van

belang kunnen zijn bij een eventueel strafrechtelijk onderzoek (artikelen 12 en 76 van de wet). Aangezien het strafrechtelijke onderzoek in een dergelijk geval ook gericht kan zijn op een Nederlandse militair is er, gelet op artikel 3 van de Wet militaire strafrechtspraak, om praktische redenen voor gekozen in artikel 32, tweede lid, van het besluit de officier van justitie te Arnhem aan te wijzen als instantie waar de Nederlandse militaire autoriteit overeenstemming mee moet bereiken.

Artikel 33

Artikel 81, onderdeel 7°, van de wet biedt de mogelijkheid straf te bedreigen tegen overtreding van hetgeen krachtens de artikelen 32, 57 en 66 van de wet is bepaald.

De artikelen 3, 4, 8 en 10 van dit besluit zijn op genoemde artikelen gebaseerd.

De Minister van Binnenlandse Zaken,
C. I. Dales

De Minister van Justitie,
E. M. H. Hirsch Ballin

De Staatssecretaris van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur,
H. J. Simons

BIJLAGE I

Model van de verklaring van overlijden, af te geven door de behandelende geneeskundige.

De ondergetekende

arts te

verklaart te zijn behandelend arts van
(naam en voornamen voluit)

geboren op _____ te _____

gewoond hebbende¹ te _____, overleden op _____

wonende¹ te _____

uit wie op _____ te _____

een zoon/dochter¹ dood is geboren;

verklaart het lijk persoonlijk te hebben geschouwd;
verklaart er van overtuigd te zijn, dat de dood ten gevolge van een
natuurlijke oorzaak is ingetreden.

(datum)

(ondertekening)

Krachtens artikel 6, tweede lid, Wet op de lijkbezorging is het de behandelende geneeskundige niet toegestaan als lijkschouwer op te treden, indien tussen hem en de overledene of de moeder van de doodgeborene bloed- of aanverwantschap tot in de derde graad of huwelijk bestond of bestaat.

Behoort bij Koninklijk besluit van 3 mei 1991, Stb. 252

De Minister van Binnenlandse Zaken,
C. I. Dales

¹ Doorhalen hetgeen niet van toepassing is.

BIJLAGE II

Model van de verklaring van overlijden, af te geven door de gemeentelijke lijkschouwer

De ondergetekende

lijkschouwer der gemeente

verklaart gedurende de laatste twee jaar geen genees-, heel- of verloskundige raad of bijstand te hebben verleend aan
(naam en voornamen voluit)

geboren op

te

gewoond hebbende¹ te

, overleden op

wonende¹ te

uit wie op

te

een zoon/dochter¹ dood is geboren;

verklaart het lijk persoonlijk te hebben geschouwd;
verklaart er van overtuigd te zijn dat de dood ten gevolge van een natuurlijke oorzaak is ingetreden.

(datum)

(ondertekening)

Krachtens artikel 6, eerste lid, Wet op de lijkbezorging is het de gemeentelijke lijkschouwer niet toegestaan als zodanig op te treden, indien hij aan de overledene of aan de moeder van de doodgeborene gedurende de laatste twee jaar genees-, heel- of verloskundige raad of bijstand heeft verleend en indien tussen deze en hem bloed- of aanverwantschap tot in de derde graad of huwelijk bestond of bestaat.

Behoort bij Koninklijk besluit van 3 mei 1991, Stb. 252

De Minister van Binnenlandse Zaken,
C. I. Dales

¹ Doorhalen hetgeen niet van toepassing is.